

DIELO LUDOVICA BLOSIA A JEHO CESTA K SLOVENSKÉMU (ČESKÉMU A POLSKÉMU) ČITATEĽOVI

Angela ŠKOVIEROVÁ

Abstract

French Benedictine abbot – Louis de Blois (Ludwig Blossius, Ludovicus Blossius, Ludovít Blossius) was famous as an ascetic writer and creator of popular theological works, which were at the time of their creation – in second half of 16th century and during 17th and 18th century in a Catholic area of Central Europe constantly reissued, both as a whole – complete works (*opera omnia*), or as sub-series of separate files, their translations, but also their various modifications and compilations. For Slovak recipients were first available only Latin editions of the works of L. Blossius. But Blossius is slowly becoming more and more important and thanks intertextual references in various baroque meditation guides aimed at improving of personal spirituality and in a broader perspective directed to the “Art of good Death” (*ars moriendi*) He became known by Czech, Slovak and Polish recipients, too. These guides were usually processed by Jesuits. The article concentrates on some of the Czech, Polish and Slovak editions of such guides which directly or indirectly refer to the authorship of Blossius.

Keywords: L. Blossius, edition, „art of good Death“ (*ars moriendi*), personal spirituality, translation, meditation, Jesuits

Abstrakt

Francúzsky benediktínsky opát – Louis de Blois (Ludwig Blossius, Ludovicus Blossius, Ludovít Blossius) bol známy ako asketický spisovateľ a tvorca populárnych teologických diel, ktoré vznikli v čase ich vzniku, v druhej polovici 16. storočia, a v priebehu 17. storočia. a 18. storočia sa v katolíckom priestore strednej Európy stále vydávali, či už ako celok – ucelené diela (*opera omnia*), alebo ako podsérie samostatných súborov, ich prekladov, ale aj ich rôznych úprav a kompilácií. Pre slovenských recipientov boli najskôr dostupné len latinské vydania diel L. Blossiusa. Blossius sa však pomaly stáva čoraz dôležitejším a vďaka intertextovým odkazom v rôznych barokových meditačných príručkách zameraných na zlepšenie osobnej spirituality a v širšej perspektíve smerujúci k „umeniu dobrej smrti“ (*ars moriendi*) sa stal známym českým, slovenským a aj poľským čitateľom. Tieto príručky zvyčajne spracovávali jezuiti. Článok sa sústreďuje na niektoré z českých, poľských a slovenských vydání takých sprievodcov, ktoré priamo alebo nepriamo odkazujú na autorstvo Blossiusa.

Kľúčové slová: L. Blossius, umenie dobrej smrti (*ars moriendi*), spiritualita, meditácie, preklady, jezuiti

Úvod

Francúzsky benediktínsky opát – Louis de Blois (Ludwig Blossius, Ludovicus Blossius, Ludovít Blossius) sa preslávil ako asketický spisovateľ a tvorca aj v súčasnosti populárneho teologického diela, o ktorom možno konštatovať, že v dobe svojho vzniku – v 2. polovici 16. storočia, ale aj v priebehu 17. a 18. storočia bolo v stredoeurópskom katolíckom prostredí neustále znovu vydávané, či už ako celok – súborné dielo (*opera omnia*), alebo ako čiastkové edície jednotlivých spisov, ich preklady, ale aj rôzne spracovania a kompilácie. Toto dielo obsahuje niekoľko žánrovo vymedzených útvarov, ako napr. výklady zákonov duchovného života, praktické návody na dosiahnutie želaného stavu duchovnosti, napr. za pomoci konkrétnych modlitieb, prosieb, vzývaní a úvah nad biblickými textami, ale aj úryvky zo životopisov svätých, apológie, citáty a gnómické vyjadrenia cirkevných otcov, i listy zväčša nabádacieho charakteru. Boli sem zaradené spisy týkajúce sa života a účinkovania Krista všeobecne známe z *Biblie a Evanjelia*, všemožné druhy a formy prosieb, modlitieb, žalmových parafráz, výrokov, citátov a myšlienok cirkevných autorít, návodov a odporúčaní na zlepšenie kvality duchovného života a pod.,¹ vďaka čomu sa toto dielo stávalo aj vhodnou pomôckou a východiskovým textom pre iných autorov duchovnej literatúry pri tvorbe ich vlastného diela.

Dielo L. Blossia na Slovensku

Popularitu náboženských spisov L. Blossia dokazuje aj to, že ešte počas života autora vyšli jednotlivé časti Blossiovho súborného diela v niekoľkých reedíciách, rozšírili sa po celej Európe a postupne boli aj prekladané do rozličných európskych jazykov, napr. angličtiny, francúzštiny, maďarčiny, nemčiny, španielčiny, taliančiny, poľštiny a iných,² hoci latinčina stále fungovala ako vehikulárny, a na menších jazykovo a etnicky zmiešaných územiach aj ako interetnický³ jazyk. Organizácia vzdelávania v latinčine bola v celej Európe relatívne jednotná, vďaka čomu latinčina nepoznala etnické hranice⁴ a bola jazykom, ktorý sa používal popri národných jazykoch ako jazyk literárneho prejavu, vzdelancov i katolíckej cirkvi. Stálou výhodou vydávania kníh v latinčine bola ich všeobecná zrozumiteľnosť, a teda aj možnosť ich neobmedzenej distribúcie v prostredí kresťanských vzdelancov v celej Európe. Navyše výroba knihy bola ešte stále značne

¹ Obsahu Blossiovho diela sa v tejto štúdií venovať nebudeme, pretože už sme mu venovali niekoľko parciálnych štúdií. Por. napr.: ŠKOVIEROVÁ, Angela. Kamaldulský preklad náboženského diela L. Blossia a jeho latinská predloha. In: *Slavica Slovaca*. 2004, roč. 39, č. 1, s. 68-72; ŠKOVIEROVÁ, Angela. O kamaldulskom preklade kapitoly Medulla Psalmodiae z diela L. Blossia. In: *BraSlav 2*. Bratislava: Kartprint, 2004, s. 257-270; ŠKOVIEROVÁ, Angela. Slovenský preklad súborného diela benediktínskeho opáta L. Blossia (vo vzťahu k historickým katalógom kníh kamaldulských pustovní na Zobore a v Lechnici). In: *Studia Bibliographica Posoniensia I/2010*. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2010, s. 50-64; ŠKOVIEROVÁ, Angela. Náboženské dielo L. Blossia a jeho preklad. In: *Sambucus IV. Práce z klasickej filológie, latinskej medievalistiky a neolatinistiky*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave; Katedra klasických jazykov, 2009, s. 104-115; ŠKOVIEROVÁ, Angela. Latinčina v slovenskej náboženskej terminológii predpisovného obdobia. In: *Z problematiky náboženských výrazov v spisovnej slovenčine*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2009, s. 109-116.

² ŠKOVIEROVÁ, Angela. Kamaldulský preklad náboženského diela L. Blossia a jeho latinská predloha. In: *Slavica Slovaca*. 2004, roč. 39, č. 1, s. 68.

³ BARANDOVSKÁ-FRANK, Věra. *Latina jako mezinárodní jazyk*. Dobřichovice: KAVA-PECH, 1995, s. 9.

⁴ WEISENHOFF-BROŽKOWA, Krystyna. *Wpływ polszczyzny na łacinę średniowieczną w Polsce*. Kraków. Instytut Języka Polskiego PAN, 1991, s. 8.

nákladná a tlačenie náboženskej literatúry v národných jazykoch bolo málo rentabilné. Spočiatku bolo pre niektoré krajiny v oblasti strednej Európy (resp. konkrétne komunity, ktoré pôsobili na území dnešného Česka, Slovenska a Poľska) výhodnejšie dovážať latinské knihy, ako tlačiť vlastné, a zrejme aj preto Blossiovo dielo na Slovensku tlačou nevyšlo. No vzdelaným rehoľníkom a kazateľom rozličných rádov nebolo neznáme. Napr. františkánsky kazateľ Dominik Mokoš, ktorý v polovici 18. storočia pôsobil na viacerých miestach vtedajšieho Slovenska popri iných cirkevných autoroch, citoval, preložil a dokonca dvakrát použil v IV. zväzku svojich rukopisných kázni zhrnutých pod názvom *Sermones Panegyrico-morales* výňatok – sentenciu z Blossiovoho spisu *Speculum Spirituale*. Ten istý citát nachádzame v jednej z Mokošových kázni prvýkrát nepreložený v takejto podobe: „... *preto ponegrpw Swatý Blossyus takto pisse in Specul. Spirit. c. 12. Citius coelum et terra peribit, quam ipsa Serio se implorantem Sua ope destituerat*“ a v druhom prípade o cca 10 strán ďalej aj s prekladom: „...*nebo gak mluwý Swatý Otec Blossius in Specul. Spirit. c. 123 [sic!] Citius coelum cum terra peribit, quam ipsa Serio se implorantem, sua ope destituerat. Skoreg prawý nebe, ay Zem bi zahinula, nežli bi ona prawdowne sebe na pomoc wiziwagicího opustila, a porazeneho od sebe pustila.*“⁵ Použitie tej istej sentencie dvakrát nebolo náhodné, naopak bolo naplnením autorovho štylistického a didaktického zámeru. Porovnanie s latinským vydaním Blossiovoho diela ukázalo, že táto sentencia je skutočne súčasťou Blossiovoho spisu *Speculum spirituale* (kapitola XII, § 2.) a Mokoš ju prebral bezo zmeny. Porovnanie s kamaldulským prekladom, o ktorom sa zmienime ďalej a v ktorom nachádzame Blossiovu sentenciu v takejto podobe: *Skórsség by Nebe z zemú zahynulo než by ona nekterého opráwdiwe seba orodugycyho z swu pomocu opússtala*, zároveň ukazuje, že D. Mokoš kamaldulský preklad zrejme nepoznal a citát si preložil sám. Podobné citáty by sa pravdepodobne našli aj v inej kázňovej tvorbe.

Súpisý fondov kláštorňých knižníc jezuitov, ktoré boli z nášho územia vyvezené do budapeštianskej univerzitnej knižnice v roku 1778 potvrdzujú, že vlastníckmi niekoľkých zväzkov Blossiovoho diela boli jezuiti, a aj ďalšie útržkovité informácie, ktoré máme k dispozícii naznačujú, že toto dielo bolo súčasťou rozličňých súkromňých a kláštorňých zbierok.⁶

Na základe posesorských záznamov, ale aj konkrétňých vyjadrení aprobantov v úvodňých častiach rôzňých vydaní Blossiovyň spisov možno predpokladať, že jezuiti boli azda najvýznamnejšími šíriteľmi tohto diela, veď ako sa možno dočítať i v predhovoroch k niekoľkým súborným vydaniam tohto diela (napr. vydania z rokov 1726, 1742 a iné), sám zakladateľ Spoločnosti Ježišovej Sv. Ignác z Loyoly toto dielo obľuboval a mal v úcte: „... *Blossium nostrum semper coluit et amavit, vicissimque Ignatio Blossius litteris datis acceptisque familiariter usus est. Ipsius quoque Soc. Jesu moribus atque institutis receptum est, ut magister novitorum Blossii opera legat et a tironibus legi curet.*“⁷

⁵ MOKOŠ, Dominik. *Sermones Panegyrico – morales, zv. IV.* (rkp.). 1758, s. 209 a 218. Xerokópie rukopisu sú k dispozícii v Jazykovednom ústave L. Štúra SAV v Bratislave pod signatúrou 39a – d.

⁶ ŠKOVIEROVÁ, Angela. Slovenský preklad súborného diela benediktínskeho opáta L. Blossia (vo vzťahu k historickým katalógom kníh kamaldulských pustovní na Zobore a v Lechnici). In: *Studia Bibliographica Posoniensia 1/2010*. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2010, s. 52-54.

⁷ *Venerabilis Patris Domini Ludovici Blossii Monasterii Laetiensis Ord. S. Benedicti Abbatis Opera, Cura et studio, Reverendi Domini Antonii de Winghe Abbatis et Monachorum ejusdem Monasterii Aucta, ornata et illustrata Cum facultate superiorum et privilegio. Ingolstadii. sumptibus Joannis Andreae de La Haye Bibliopolae Acad. Anno MDCCXXVI, s. IV.*

Ďalšou reholou, ktorá toto dielo veľmi dobre poznala, ako už bolo naznačené, boli kamalduli, ktorí sa riadili sprísnenými benediktínskymi pravidlami. Práve kamalduli z pustovne v Lechnici na slovensko-poľských hraniciach sú prekladateľmi veľkej časti Blossiovoho súborného diela do slovenčiny. Rukopis prekladu nazvaný *Ray wernég dussi*⁸ tu vznikol spolu s prekladom *Sv. Pisma – tzv. Kamaldulskou Bibliou* a latinsko-slovenským slovníkom pravdepodobne v rokoch 1750 – 1770.⁹ Preklad Blossiovoho diela do slovenčiny je významný najmä tým, že je to dielo, ktoré sa spolu s *Kamaldulskou Bibliou* a slovníkom snaží normalizovať, ba kodifikovať slovenčinu v jej kultivovanej západo-slovenskej podobe prvej polovice 18. storočia,¹⁰ svedčí však aj o tom, že Blossiovo dielo neustratilo na aktuálnosti ani takmer o dvesto rokov neskôr od svojho prvého vydania. Kamaldulskí mníši preložili väčšiu časť Blossiovoho súborného diela, preklad však ostal v rukopise a nedokončený. Porovnanie s poľským vydaním Blossiovoho diela z roku 1776 *Ludwika Bloziusza opata zakona s. Benedykta Ustawy zycia pobożnego w Wilnie Drukarni J. K. M. XX Bazylianow Roku 1776*, ktoré podľa rkp. poznámky na titulnom liste patrilo kamaldulskému pátrovi Chrisanthovi, ukazuje formálnu podobnosť oboch prekladov, avšak hoci v poľštine toto dielo vyšlo pod rovnakým názvom už v roku 1768 a potom ešte v roku 1784,¹¹ v slovenských knižných a knižničných zbierkach poľské vydania nenachádzame. Doterajší výskum nám nedáva odpoveď na otázku, či dielo malo byť preložené len pre vnútornú potrebu rehole kamaldulov, alebo sa počítalo s jeho tlačou a distribúciou v širšom okruhu recipientov.

L. Blossius v dielach iných autorov

Slovenskí recipienti mali teda k dispozícii len latinské vydania Blossiovoho diela ako celku. Blossius sa však pomaly dostával do povedomia zbožnej a vzdelanej čitateľskej verejnosti, hoci nie vďaka prekladu, ale vďaka intertextovým odkazom v rozličných barokových meditačných príručkách zameraných na zdokonalenie osobnej spirituality a v širšej perspektíve nasmerovaných na „umenie dobrej smrti“ (*ars moriendi*). Napokon v samotnom Blossiovom diele nájdeme nepriame odporúčenie na takúto recepciu jeho myšlienok, pretože podľa aprobantov Blossiovoho diela sa aj ďalší španielsky svätec z radov jezuitov – Sv. Aloysius Gonzaga umierajúc posilňoval čítaním z Blossiových kníh (*moriturus sese Blossii pia lectione recreabat*).¹²

Takúto príručku vydal už roku 1626 pod názvom *Kotwica nadziei* v Poznani Jan Wolrab, pričom autor príručky sa tu skrýva pod kryptonymom Blasius Ursovita.¹³ Ide zrejme o slovnú hru s Blossiovým menom, ktorá v duchu dobovej tradície môže naznačovať, že

⁸ Fotokópie kamaldulského prekladu diela L. Blossia *Ray wernég dussi* sú k dispozícii v rukopisnej zbierke SNK v Martine pod signatúrou A 269 I. – VI.

⁹ KRASNOVSKÁ, Elena. O jazyku žalmov v Blossiovom preklade a v kamaldulskom preklade Biblie. In: *O prekladoch Biblie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov*. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 1997, s. 19; DĚČSY, Gyula. Slovenské preklady Blossiových náboženských spevov. In: *Studia Slavica*. 1956, t. 2., fasc. 1-4, s. 396-403.

¹⁰ KRASNOVSKÁ, odk. 9, s. 19.

¹¹ *Elektroniczna baza bibliografii Estreicher* [online]. 2016 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://www.estreicher.uj.edu.pl/staropolska/baza,nazwisko_imie,9568.htm

¹² *Venerabilis Patris Domini Ludovici Blossii*, odk. 7, s. IV.

¹³ *Kotwica nadziei*. [online] 1626. [cit. 2005-11-28]. Dostupné z: <http://www.bj.uj.edu.pl/PKA/index.php>

autor (istý čas) žil v lese ako pustovník, resp., že jeho myšlienky neboli na prvý pohľad pre všetkých zrozumiteľné a akceptovateľné.¹⁴ Využívanie slovných hier, anagramov pravého mena a kryptonymov bolo totiž pomerne rozšírenou praxou barokových autorov.¹⁵

Do tejto kategórie možno azda zaradiť dielo českej proveniencie *Ludwika Blozia instructio ad perfectionis studiosos (navedení tĕm, kdo dokonalosti jsou pilni)*,¹⁶ ktoré údajne po prvýkrát vyšlo v Prahe roku 1630,¹⁷ a ktorého prekladateľom bol jezuita Jakub Colense (= Kolenze)¹⁸ a nezachoval sa z neho žiadny výtlačok.

Zdokonaľovaniu osobnej spirituality (primárne českých veriacich) malo slúžiť aj dvojdielne jezuitské vydanie opierajúce sa o Blossiove myšlienky *Cwjczenj w Dokonalosti a Ctnostech Křestjanských / Wydané od Ctihodného Kněze Patera Alphonsa Rodericia z Towarysstwa Pána Geżjsse. Djl Druhý / Nynj pak na Czesko přeložené od Kněze Gřrjho Constantia z tĕhož Towarysstwa. Wytisstĕné w Staro-Pražské kollegi bljž Mostu / Létha Pánĕ 1664*,¹⁹ ktorého prvý diel sa nezachoval.

Charakter príručky pripravujúcej na dobrú smrť mala aj knižka meditácií na každý deň v roku: *Pobožnost každodennj k neyswĕtegssýmu Lidského Pokolenj Wykupiteli, Wjry Původu Spasenj dokonateli K Geżissy Ukrįżowanemu, k wyžadanj Milosti Dobrého a Pobožného žiwobyti tĕž Swatého skonánj Negprospĕšnĕgssý Wssem Pobožným Dussem k vžiwanj připrawená Nynj z Latinského gazyka na Czesko přeložená. Wytisstĕná w Hradcy Králowe nad Labem u Wáclawa Yana Tybély Léta 1782*,²⁰ ktorá vyšla v češtine a v jej predhovore k *Czĕtenáři* je odporúčanie: *Vžiwegž tĕhdy toho pokladu, na spůsob bedliwĕ Wĕčeličky přilitaweg sem a přelitug od Swatých Ran do Swatých Ran gako Ludwjĕ Blossius, a sladkosti Medu zbireg, na základe čoho autori „Knihopisu“ zrejme usudzovali, že ide o preklad časti z Blossiovho súborného diela. Porovnanie s Blossiovým dielom, však ukázalo, že zodpovedajúce a ani podobné meditácie ako celok nie sú jeho súčasťou a nejde o preklad vybranej časti z Blossiovho diela, ale o syntézu známych skutočností so životopisov svätých a výrokov cirkevných otcov (ich mená sú v prílohe zvýraznené; zvýraznenie AŠ), sekundárne doplnenú zrejme vybranými myšlienkami z Blossiovho diela a formálne – vyhotovením a štruktúrovaním sadzby pripomínajúcej meditácie obsiahnuté vo frekventovaných latinských vydaniach Blossiovho diela. V predhovore k *Czĕtenáři* sa hovorí o tom, že Boha treba prosiť za dobrú smrť a prípravou na ňu je dobrý, zbožný a cnostný život. Keď sa človek chce priblížiť k Bohu, musí viesť zbožný život, a to znamená každý deň sa modliť*

¹⁴ (Blosius – gr. Blasios, lat. blaesus = brblavý, koktavý, jachtavý nezrozumiteľne hovoriaci, Ursovita – ursus, lat. = medveď, vita, lat. = život).

¹⁵ SZEGHYOVÁ, Blanka. Uhorský či dácky Simplicissimus: osud jednej knihy a úvaha o možnosti preskúmania jej historickej vernosti. In: *Historik na cestách. Jubileum Viliama Čičaja*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2018, s. 256.

¹⁶ TOBOLKA, Zdeněk, ed. *Knihopis československých tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. věku I*. Praha: vydala Komise pro Knihopisný soupis Československých Tisků, 1941, záznam č. 1184.

¹⁷ *Ottův slovník naučný*, IV. Praha: vydalo Nakladatelství J. Otto, 1891.

¹⁸ JUNGSMANN Josef. *Historie literatury české, aneb saustavný přehled spisů českých, s krátkau historií národu, oswícenj a gazyka*, Praha: Pjsmem Antonína Strašírypky, 1825, s. 158.

¹⁹ *Cwjczenj w Dokonalosti a Ctnostech Křestjanských* [online] 1664. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=R8dhAAAACAAJ&pg=PR549&lpg=PR549&dq=Blozyus+Ludwik&source=bl&ots=BRyU9a5fgv&sig=M2w6EvPoa1vOK8XdXszUtv1S4B4&hl=en&sa=X&ved=0ahU-KEwjbvtv3Q46nNAhWCwXQKHZMhBA0Q6AEIGjAA#v=onepage&q=Blozyus%20Ludwik&f=false>

²⁰ TOBOLKA, odk. 16, s. 140, záznam č. 1185.

a rozjímať. *Dobře živu býti a swatě umřiti potřebuge wětšsýho wynasnaženj nad wssecko wynasnaženj (A₂ – A₃).* Preto vznikla aj táto knižka ... *Protož knižku tuto (Salvò tamen in omnibus Decreto SS. D. N. D. Papae Urbani VIII) dobrowolně náchylný čtenáři / tobě obětugi w skrownosti syce malau / ale nalezness w nj poklad skrytý / welmi prospěsný / nebudeli se tobě obtěžowati důwěrne rozgjmati každodenné předepsanau částku k twému prospěchu.* Predhovor je nepodpísaný, ukončený len formuláciou: *Pánu Gežissy Ukrjžowanemu negpoddaněgssý (bez mena).* Taktiež dedikácia *Gednorozenému Synu Božjmu, Králi wssech Wěků Rad Swatý Swatému, Pánu wsseho Stwořenj / Neywysssymu přjmlúwcy hrjssnjků / králi Mučedlnjků / Muži mnohých Bolesti, Gediné náděgi Spasenců / Panu Gežissy Ukrjžowanemu, Dussy mau Do neyswětěgssých Ran w Žiwotě y w Smrti poraučjm / a Sebe / y wssecko mé odkazugi / odewzdáwám / zakazugi / zaslibuji na wěky* je podpísaná len iniciálkami F. M. V úvode, ani nikde v knižke nie je odkaz na pôvodinu, len vineta v záhlaví úvodu so skratkou IHS naznačuje, že za vydaním tejto príručky mohli stáť jezuiti.

Obsahom tohto napospol praktického vydania sú meditácie určené na každý deň v roku, rozdelené na niekoľko odstavcov. Prvý odstavec sa začína citátom zo životopisu niektorého svätého. Uvedený je aj prameň, z ktorého sa cituje, napr.: *Hugo Menard* (12. mája), *Joannes Brugmanus* (14. apríla), *Richard* (25. júla), ale najčastejšie je iba *In vita*²¹ (9. marca a iné). Uvedené slovné spojenie by malo odkazovať na meno svätého, pripomínané v príslušný deň. Druhý odstavec tvorí prosba k svätému, tretí odstavec – predsavzatie, za ním nasleduje poučenie – citát so životopisov svätých alebo z patristickej literatúry. Štvrtý odstavec tvorí otázka na zamyslenie, ktorá na prvý pohľad často vôbec nesúvisí s témou rozjímania. Odpoveďami na otázky sú tiež niekedy (nie však vždy) citáty z diel cirkevných otcov. Obsahom piateho odstavca je modlitba a odovzdanie sa pod Božiu ochranu. Na používateľské určenie tejto knižky (na rozvoj osobnej spirituality laických veriacich) poukazuje nielen jej praktický – „osmorkový“ formát, ale aj to, že text knižky, vrátanie citátov cirkevných autorít je v češtine. Latinské sú iba odkazy na pramene, nie sú však v margináliách, ale sú zakomponované priamo do textu. Knižka neobsahuje žiadny záver ani index. Za poslednou meditáciou je skratka O. A. M. D. G. J. C. et B. V. H.

S Blossiovým menom sme sa stretli aj v texte druhého vydania knihy *Zlatý pramen Weducy k Žiwotu wěcnemu aneb Pobožny Spůsob příprawy sstatneg Smrtj. Nemocným a Vmiragjnym k vžiwánj welmi prospěsný / a wžitečný; W němž wssak gest welmi mnoho prepěkných Modliteb / kterež se take od zdrawých o sstatně skončenj se staragjnych Lidj kterého koliw času spasedlně rikatj mohu. Podruhé na Swětlo wydany. Tyrnawiae Typis, & Sumptibus Academicae Soc; JESU Typographiae, Anno 1716.*²² Ide o súbor meditácií, ktoré sa striedajú s modlitbami.²³ Ústredným motívom a náplňou tohto diela bola taktiež príprava na dobrú smrť a skutočnosť, že išlo už o jeho druhé trnavské vydanie (prvé – identické

²¹ Pravdepodobne ide o nejaké vydanie Životopisov svätých.

²² *Zlatý pramen Weducy k Žiwotu wěcnemu...* [online] 1716. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=AtxjAAAACAAJ&pg=PA76&lpg=PA76&dq=Blozyus+Ludwik&source=bl&ots=N-hMe_EAENk&sig=7J_r8_ABWF0QcmbdJUPVDjdxMM&hl=en&sa=X&ved=0ahUKewjbtv3Q46n-NAhWCwxQKHZMhBA0Q6AEIHZAB#v=onepage&q=Blozyus%20Ludwik&f=false

²³ ŽIBRITOVÁ, Gabriela. Niektoré otázky knižnej kultúry na Slovensku v 17. storočí. In: *Kniha. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2023, s. 141.

vydanie je známe z roku 1695),²⁴ poukazuje na dôležitosť, ktorá bola v období baroka venovaná príprave na smrť. Myšlienka L. Blossia je tu citovaná len raz, v takejto podobe: *Protož výborně powěděl pobožný Muž Ludwjk Blozyus: Pro Krysta Pána nětco trpěti wěc býti tak wzáctnu / že se má Czlověk za nehodného k tomu pokládati.* (s. 76). Pozoruhodná je aj skutočnosť, že v knihe nie je uvedené meno autora, resp. autorov, no indície znovu poukazujú na jezuitské prostredie. Predpokladá sa aj to, že neznámi zostavovatelia tejto príručky siahli po nejakej – zatiaľ neidentifikovanej – českej predlohe.²⁵

Záver

V období, keď Blossius vytvoril svoje dielo, panoval názor, že napodobňovanie nie je len meravou reprodukciou skutočnosti, ale môže priniesť aj novú, dokonca nápaditejšiu myšlienku ako pôvodná predloha. Súčasťou filológie bola i schopnosť vydávania a komentovania textov (editorstvo) a písanie príručiek a rozpráv. Vzdelanci aj autori náboženských diel boli neraz len šikovnými kompilátormi úspešne využívajúcimi biblické, antické a stredoveké pramene. Aj L. Blossius v súlade s dobovou praxou využíval rozličné predlohy a na základe dobovej praxe vkladal do svojich diel kratšie i stredne dlhé latinské výrazy a citáty z latinských prameňov, z ktorých čerpal. Azda najdôležitejším inšpiračným zdrojom bola pre neho *Biblia* – starozákonné knihy a evanjeliá, ako aj diela cirkevných otcov, na ktoré autor odkazuje v nadpisoch svojich spisov, v marginálnych poznámkach i priamo v texte.

Výsledným efektom – a aj celkom prirodzeným – pokiaľ ide o dobový úzus, bolo, že pri takom veľkom počte vydaní, aké dosiahlo Blossiovo dielo, sa aj sám Blossius stal súčasťou korpusu autorov citovaných pri zostavovaní rozličných príručiek z oblasti praktickej teológie. Príručky praktickej zbožnosti boli, podobne ako mnohé iné diela v tomto období, kompiláciami z *Biblie* a starších ranokresťanských spisov (často hagiografií, kázní a rozličných traktátov). A tak cesta Blossiových myšlienok k laickému veriacemu nebola priamočiara v tom zmysle, že by sa k bežnému dobovému recipientovi dostalo niektoré z latinských vydaní Blossiových spisov, tie čítali vzdelaní teológovia, rehoľníci a rádoví kazatelia. Blossiove myšlienky sa k praktizujúcim veriacim dostávali už spracované (zväčša jezuitskými teológmi) a transformované do podoby rozličných „moderných“ príručiek, ktorých zostavovatelia síce v texte Blossiovo meno spomínajú, avšak reálne je veľmi ťažké určiť (okrem jednoznačne graficky odlišených citátových a gnómických vyjadrení) podiel originálneho Blossiovoho textu v takýchto dielach. Je však zjavné, a aj prirodzené, keďže išlo o relatívne „nového“ autora, že percentuálne v takto kompilovaných textoch prevládajú citáty od starších, vekmi overených autorov obdobia patristiky. Dôkazom, že tieto praktické príručky sa reálne využívali, je ich raritný výskyt. Známe sú zväčša len z bibliografických súpisov, resp. ak sa zachovali, ide zväčša o unikáty, hoci v období baroka môžeme hovoriť, a aj hovoríme, o módnom trende vydávania najrôznejších typov a titulov vzťahujúcich sa k rozvoju praktickej osobnej spirituality veriacich.

²⁴ ŽIBRITOVÁ, Gabriela a Jana SKLADANÁ. Neznáma príručka duchovnej starostlivosti o umierajúcich (Zlatý pramen veducy k životu večnému... z rokov 1695 a 1716). In: *Posledné veci človeka. Štúdie k dejinám slovenskej duchovnej kultúry 17. – 18. storočia*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2010, s. 159-170.

²⁵ ŽIBRITOVÁ a SKLADANÁ, odk. 24, s. 164 a 166.

Príloha

Ukážka textu z diela *Pobožnost každodennj k neyswětégssýmu Lidského Pokolenj Wykupiteli, Wjry Původu Spasenj dokonateli K Gežissy Ukřižowanemu, k wyžadanj Milosti Dobrého a Pobožného žiwobyti též Swatého skonánj Negprospěšněgssý Wsem Pobožným Dussem k vžiwanj připrawená Nynj z Latinského gazyka na Česko přeložená. Wytisštěná w Hradcy Králowe nad Labem u Wáclawa Yana Tybély Léta 1782.*

1. Januára (s. 1-2)

Swatý Fulgentius / Biskup Russpenský / byl Srděčne náchylný k pánu Gežjssy Ukřižowanému: Swaté gméno Gežjss roznásšel mezy Národy / y mezi Králi / pro kterežto S. Gméno / haněnj a potupenj / wyhnánj z vlasti y kyge wystál myslí weselau / s Gežissem Ukřižovaným za nepřátele swé modlice se ; Swaté skonál / dne prwnjho měsíce Ledna / wěku swého přes ssesedesát lét. W ukrutných poslednjch bolestech / které trwali 40 dnj / takto wzdychage woláwal: O Pane Gežissy! popřeg mi trpěliwosti / potom budiž mi Milostiw. **Isidor** (zvýraznenie AŠ). Tak ať swýtj swétlo wasse / a budete se skwjti gako hwězdy po wssecky wěky wěkuw

S. Fulgencyuse / Biskupe neyhodnegssý / pomáheg mi tento Rok začinagjčýmu / a někdy žiwot můg dokonáwagjčýmu. Pomáheg y Ty předewssemi Swatými ó neylotistiwěgssý Panno / trpkosti a bolesti plná / Matko Gežissowa : +: Ržikej nynj poraučenj sebe samého na každý den gak njže následuge :+:

K wyžádanj toho wsseho / budu obětowati dnes dar Nového Roku / vlastnj Srdce mé Pánu Gežjssy Krystu / a přibigi ge k Nohám gehu probitým na Křži. Ponižil sebe samého učiněnj gsa poslussným / až do Smrti / Smrti pak křže. Ad Ph. 2. 8.

Otázka: Gakým gménem se nazýwal Ukřižowaný Syn Božj; Odpow: Wlastnjm Gménem gmenowal se Gežiss

:+: Poraučenj sebe samého / každodennj.

Neylotistiwěgssý Panno / trpkosti a bolesti plná Matko Gežjssowa / Mucedlnjkůw králowno Marya / mně w twé opatrowánj přjgmi: y my wssycknj Swatj a Swětjce Božj / obzwláštne dnnessnjho dne / a budaucyho dne Smrti mé / též y wy ó Blahoslawené w Nebi Dusse / Pánu Gežjssy Ukřižowanému někdy obzwláštne pobožné / wás gá skrze wassý neywraucněgssý Lásku / kterau gste k Gežissy Ukřižowanému plápolali / prosým a důwěrne žádám; aby ste mi wyprosili nad wssemi hřjchy osskliwost / upřimnou k Gežissy Ukřižowanému lásku / žiwot w prawdě Bohu milý / Swatau Smrt / a blahoslawenau Wěčnost.

K tobě pak o Pane Gežjssy Kryste Synu Boha žiwého! Bože srdce mého! k tobě wolám / a wzdychám / nehodný Služebnjk twůg / za kteréhož nepochybowal sy wydati sebe w ruce hřjssných / a křže trápenj podstaupiti: Od twé nestihlé dobroty / skrze pět neyswětégssých Ran / které tobě na křži k nám náchylná Láska wčinila / skrze negtrpčegssý bolesti twé / skrze neyswětégssý umučenj twé / a Smrt twau / zwlástě pak skrze tu hořkost / kterau sy trpěl na Křži / když neypožehnaněgssy Dusse twá z neyswětégssýho Tela twého wycházela / pokorně prosým! Slitůg se nad sauženau Dussý mau / kterauž gsy předrahou krwj twau wykaupiti ráčil / když bude z těla wycházeti. Přimlůw se k Otcí twému za mně umiragjčýho Slowem twým: *Otče odpust' gemu* Připomeň Matce twé: *Hle Syn twůg*: Ržeknj Dussy mé: *Dnes budes semnau w Rági: Bože Bože můg neopaus- tegž mně? Žjznim* po tobě ó Studnjci spasenj. Dokonáwá se konec žiwota mého; propauč

mi to / čeho gedině potřebuji / abych poslednj běh pobožně dokonal / dobře umřel / a w pokogi Swatém odpočinul. W Ruce twé poraučjm Ducha mého! O Gežjssy! Spasenj / Žiwote a wskříssenj nasse skrze něhož gsme spasenj a wyswobozenj : tobě bud' chwála / čest / a poděkowánj po wssecky wěky wěkůw / amen.²⁶

23. Czervence (s. 205)

Blahoslawená Johanna Urbevetana, z třetjho Ržádu Swatého Otce Dominyka / pro vstaviché přes devět let rozgjmánj Gežisse Ukřižowaného / w podobu Ukřižovaného Krysta zdála se býti proměnená. Zčásty tak skostla a s takovým pohnutím wssech kosti býwala natažená / že přítomnj stáli vdessenj / pohnutím a domnjwali se: že wssech kosti klaubowé musegi se w nj roztrhati. Gedno noha přes druhau přeložená / gako k proklanj hřebů připrawená / tak sylně přilnula / že spisse byliby se hnáty polámali / než rozdělili. W tom spůsobu někdy přes celý den trwáwala / gako s Krystem Ukřižowaná / W těch neywětssých bolestech. **Ita Seraph. Ratz** (zvýraznenie AŠ).

Nemůže se tak tagiti sšlechtnost cnosti / aby se na těle newygewila.

Skrze přjmluwu twau / o S. Johanno / nic giného nežádám od Boha neydobrotiwěgsýho / nežli tu milost: gako mně stwořil k Obrazu a podobenstwj swému, tak aby přediwnuu prawjcy swau zhotowil we mně podobenstwj a Obraz pána Gežisse Ukřižowaného. Y ty ó neylitostiwégs Panno /:+: Dále gak w listu I.

K wyžadanj toho / dostawjm se před Gežisse Ukřižowaného / gakožto před Pána mého / negináč než gako wěrneg služebnj / a otrok zagateg / od něho wykaupeneg / mzdau zagisté welikau.

O marný Człowěče / proč se radiss zrcadlem? Patř na twý mrawy / nahljdni do twého swědomi / zawěš twé oči na Krysta Ukřižowaného: to ať gest tobě zrcadlem: w něm krwawou z synalost a hluboké Rány rozgimeg. Tertul.

Otáz: Žoldněři co podáwali žižnjvému Krystu Pánu: Odpow: Ocet: gak powědeno gest z Pjsma.

---

²⁶ V prvej wzorovej meditácii je modlitba, ktorá nasleduje za označením :+: *poraučenj sebe samého / každodennj*. V ostatných meditáciách už táto modlitba nie je uvedená. Uvádza sa iba odkaz s označením: :+: *Dále gak w listu I*.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BARANDOVSKÁ-FRANK, Věra. *Latina jako mezinárodní jazyk*. Dobřichovice: KAVA-PECH, 1995. ISBN 978-80-85853-13-1.
- BUCHBERGER, Michael. *Lexikon für Theologie und Kirche*, zv. I. (A – B), Freiburg im Breisgau: Verlag Herder, 1960.
- Cwjczenj w Dokonalosti a Ctnostech Křestjanských [online] 1664. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <https://books.google.sk/books?id=R8dhAAAACAAJ&pg=PR549&lpg=PR549&dq=Blazyus+Ludwik&source=bl&ots=BRyU-9a5fgv&sig=M2w6EvPoa1vOK8XdX-szUtv1S4B4&hl=en&sa=X&ved=0ahU-KEwjbtv3Q46nNAhWCwxQKHZMh-BA0Q6AEIGjAA#v=onepage&q=Blazyus%20Ludwik&f=false>
- DÉCSY, Gyula. Slovenské preklady Blossiových náboženských spevov. In: *Studia Slavica*. 1956, t. 2, fasc. 1-4, s. 396-403.
- Elektroniczna baza bibliografii Estreichera (EBBE)* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://www.estreicher.uj.edu.pl/starpolska/baza,nazwisko_imie,9568.html
- JUNGMANN Josef. *Historie literatury české, aneb saustavný přehled spisů českých, s krátkou historij národu, oswiceny a gazyka*, Praha: Pjsem Antonina Straširypky, 1825.
- Kotwica nadziei* [online] 1626. [cit. 2005-11-28]. Dostupné z: <http://www.bj.uj.edu.pl/PKA/index.php>
- KRASNOVSKÁ, Elena. O jazyku žalmov v Blossiovom preklade a v kamaldulskom preklade Biblie. In: *O prekladoch Biblie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov*. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 1997, s. 19-33. ISBN 80-967722-0-1.
- MOKOŠ, Dominik. *Sermones Panegyrico – morales* zv. IV. (rkp.). 1758.
- Ottův slovník naučný*, IV. Praha: vydalo Nakladatelství J. Otto, 1891.
- SZEGHYOVÁ, Blanka. Uhorský či dácky Simplicissimus: osud jednej knihy a úvaha o možnosti preskúmania jej historickej vernosti. In: *Historik na cestách. Jubileum Viliama Čičaja*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2018, s. 249-270. ISBN 978-80-224-1708-2.
- ŠKOVIEROVÁ, Angela. Kamaldulský preklad náboženského diela L. Blossia a jeho latinská predloha. In: *Slavica Slovaca*. 2004, roč. 39, č. 1, s. 68-72. ISSN 0037-6787.
- ŠKOVIEROVÁ, Angela. O kamaldulskom preklade kapitoly Medulla Psalmodiae z diela L. Blossia. In: *BraSlav 2*. Bratislava: Kartprint, 2004, s. 257-270. ISBN 80-88870-39-9.
- ŠKOVIEROVÁ, Angela. Náboženské dielo L. Blossia a jeho preklad. In: *Sambucus IV. Práce z klasickej filológie, latinskej medievalistiky a neolatinistiky*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave; Katedra klasických jazykov, 2009, s. 104-115. ISBN 978-80-8080-221-7.
- ŠKOVIEROVÁ, Angela. Latinčina v slovenskej náboženskej terminológii predpisovného obdobia. In: *Z problematiky náboženských výrazov v spisovnej slovenčine*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2009, s. 109-116. ISBN 978-80-8082-263-7.

ŠKOVIEROVÁ, Angela. Slovenský preklad súborného diela benediktínskeho opáta L. Blossia (vo vzťahu k historickým katalógom kníh kamaldulských pustovní na Zobore a v Lechnici). In: *Studia Bibliographica Posoniensia I/2010*. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2010, s. 50-64. ISBN 978-80-89303-24-3.

TOBOLKA, Z., ed. *Knihopis československých tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. věku II*. Praha: vydala Komise pro Knihopisný soupis Československých Tisků, 1941.

Venerabilis Patris Domini Ludovici Blossii Monasterii Laetiensis Ord. S. Benedicti Abbatis

Opera, Cura et studio, Reverendi Domini Antonii de Winghe Abbatis et Monachorum ejusdem Monasterii Aucta, ornata et illustrata Cum facultate superiorum et privilegio. Ingolstadii. sumptibus Joannis Andreae de La Haye Biblioplae Acad. Anno MDCCXXVI.

WEISENHOFF-BROŽKOWA, Krystyna. *Wpływ polszczyzny na łacinę średniowieczną w Polsce*. Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 1991. ISBN 83-900261-0-4.

Zlaty pramen Weducy k Žiwotu wěčnemu [online] 1716. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: https://books.google.sk/books?id=AtxjA-AAcAAJ&pg=PA76&lpg=PA76&dq=Blozyus+Ludwik&source=bl&ots=NhMe_EAENk&sig=7J_r8_ABWF0Qcmb-dJUPVDjdxMM&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjbtv3Q46nNAhWCwxQKHZMhBA0Q6AEIHZAB#v=onepage&q=Blozyus%20Ludwik&f=false

ŽIBRITOVÁ Gabriela a Jana SKLADANÁ. Neznáma príručka duchovnej starostlivosti o umierajúcich (*Zlatý pramen weducy*

k žiwotu wěčnemu... z rokov 1695 a 1716). In: *Posledné veci človeka. Štúdie k dejinám slovenskej duchovnej kultúry 17. – 18. storočia*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2010, s. 159-170. ISBN 978-80-224-1124-0.

ŽIBRITOVÁ, Gabriela. Niektoré otázky knižnej kultúry na Slovensku v 17. storočí. In: *Kniha. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2023, s. 136-149. ISBN 978-80-8149-165-8.

Mgr. Angela Škovierová, PhD.

Lekárska fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
angela.skovierova@fmed.uniba.sk

Autorka vedie semináre a cvičenia z latinského jazyka na Lekárskej fakulte UK v Bratislave. Zaoberá sa výskumom latinských písomností slovenských autorov 15. – 19. storočia, skúmaním funkcií latinčiny a jej vzťahu k slovenčine najmä v písomnostiach náboženského obsahu a výskumom slovackej káňovej tvorby.